

Asia: VN/34692/2024

Lausuntopyyntö toimeentulotuen kokonaisuudistuksesta

Lausunnonantajan lausunto

Velvoitteeseen ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, velvoitteeseen hakea ensisijaista etuutta ja perusosan alentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

VELVOITE ILMOITTAUTUA TYÖTTÖMÄKSI TYÖNHAKIJAKSI

Lakiesityksellä ollaan vahvistamassa velvollisuutta ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi. Velvoite koskisi myös osa-aikatyötä tekeviä, ilman opintoetuuksia opiskelevia tutkinto-opiskelijoita sekä yrittäjiä, joiden yritystoiminta ei ole kannattavaa. Tilanteita, joissa ilmoittautumisvelvollisuutta ei olisi, vähennettäisiin. Käytännössä Kansaneläkelaitos kehottaisi ilmoittautumaan kokoaikatyön hakijaksi työvoimaviranomaiseen kuukauden määräajassa. Mikäli hakija ei näin toimisi, perusosaa alennettaisiin 50 prosentilla.

On kannatettavaa, että työkykyisten ja vailla työtä olevien henkilöiden tulee lähtökohtaisesti ilmoittautua hakemaan täysipäiväistä työtä. Kansaneläkelaitoksen ohjauksen ei kuitenkaan tulisi olla automaattista, vaan yksilölliseen harkintaan perustuvaa. Osalla työikäisiä henkilöitä on terveydellisistä syistä tai elämänhallinnan haasteiden vuoksi tosiasiallisia vaikeuksia työllistyä ja pärjätä työelämässä. Heidän osaltaan ohjauksen tulisi kohdentua ennen kaikkea sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi tulee ohjata vain ne toimeentulotuen hakijat, joilla on riittävä työ- ja toimintakyky hakea aktiivisesti työtä ja työllistyä.

Osa-aikatyötä tekevien joukossa on myös osatyökykyisiä, joiden kohdalla kokoaikatyö ei ole realistinen vaihtoehto. On tärkeää huomioida jatkuvasti kasvavat työelämän vaatimukset, jotka haastavat osatyökykyisten työllistymistä. Työaika tulee jatkossakin voida sopia yksilöllisen työ- ja toimintakyvyn mukaan ilman, että tällä on vaikutusta etuusoikeyteen.

Ilman opintoetuutta, mutta päätoimisesti opiskelevien kohdalla on tärkeää arvioida esitetyn muutoksen tosiasialliset vaikutukset. Kuten lakiesityksessäkin todetaan, velvoittavuudella on todennäköisesti hyvin vähäisiä vaikutuksia työvoiman tarjontaan. Sen sijaan muutos todennäköisesti lisäisi opintojen keskeyttämisiä, joka pidemmällä aikavälillä heikentää ko. henkilöiden työllistymistä.

Ylipäättään velvoittavuutta tulisi tulkita ansiotyötä laajemmin. Toimeentuloturvan tulee ohjata hakijoita ennen kaikkea yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Osallisuutta voidaan edistää mm. sosiaalihuollon palveluilla. On tärkeää, että Kansaneläkelaitos ja hyvinvointialue tekevät toimeentulotukilain (1023/2022) 14e §:n edellyttämällä tavalla yhteistyötä erityisesti niiden asiakkaiden kohdalla, joiden kokoaikainen työllistyminen ei eri syistä ole mahdollista ja joihin siten on nyt kohdentumassa merkittävä perusosan alentamisen uhka.

VELVOITE HAKEA ENSISIJAJAISTA ETUUTTA

Lakiesityksellä toimeentulotuen hakijalle säädettäisiin aiempaa vahvempi velvoite hakea ensisijaiset etuudet. Käytännössä Kansaneläkelaitos kehottaisi hakijaa kuukauden määräajassa hakemaan kyseistä etuutta tai kyseisiä etuuksia. Mikäli hakija ei määräajassa toimisi kehotuksen mukaan, Kansaneläkelaitos huomioisi tukioikeutta koskevissa laskelmissa perusosan 50 prosentilla alennettuna, kunnes hakija olisi hakenut vaaditut ensisijaiset etuudet.

Toimeentulotuki on tilapäiseksi tarkoitettu sosiaalihuollon viimesijainen tukimuoto. On kannatettavaa, että toimeentulotuen hakijat saavat heille kuuluvat ensisijaiset etuudet, jolloin tarve viimesijaiselle turvalle vähenee. Tässä yhteydessä tulee kuitenkin kiinnittää huomiota riittävään perusturvan tasoon. Ensisijaisten etuuksien matalalla tasolla on vaikutus siihen, että toimeentulotuesta on joidenkin kohdalla muodostunut pitkäaikainen osa perusturvaa. Suomi on saanut huomautuksia sosiaaliturvan liian alhaisesta tasosta YK:n sosiaalisten oikeuksien komitealta, Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitealta sekä Amnesty Internationalilta.

PERUSOSAN ALENTAMINEN

Lakiesityksellä toimeentulotuen perusosan alentamista sujuvoitettaisiin ja alentamisen enimmäismäärää nostettaisiin. Nykyisessä laissa alentaminen on ehdollista, mutta jatkossa alentaminen tehtäisiin ilman erillisiä ehtoja. Perusosaa olisi jatkossa mahdollista alentaa jopa 50 prosenttia, kun nykyinen enimmäismäärä alentamiselle on 40 prosenttia. Kahden kuukauden aikaraja poistettaisiin, ja jatkossa alentaminen voisi kestää myös yli kaksi kuukautta. Lakiesityksen mukaan Kansaneläkelaitos ratkaisisi, onko perusosaa alennettava ja nykyinen velvoite ohjata asiakas näissä tilanteissa sosiaalihuoltoon poistettaisiin.

Lakiesityksellä ollaan rakentamassa vahvaa etuussanktiojärjestelmää, joka ei huomioi sanktioiden todellisia vaikutuksia. Tutkimuksessa sanktiot on yhdistetty vakaviin taloudellisiin seuraamuksiin kuten ylivelkaantumiseen, maksuongelmiin ja kyvyttömyyteen huolehtia perustarpeista. Sanktiointi saattaa siten syventää köyhyysriskiä. Sanktioilla on myös terveys- ja hyvinvointiseurauksia, sillä sanktioinnin aiheuttama stigma ja liian ankara ohjaaminen voivat aiheuttaa psykososiaalisia ongelmia. Sanktiot heijastuvat kielteisesti myös lasten hyvinvointiin. Sanktiot eivät aina edistä työttömien aktivointia, vaan päinvastoin ruokkivat epäluottamusta palvelujärjestelmää kohtaan ja voivat siten heikentää motivaatiota osallistua työllistymistä edistäviin palveluihin. (<https://journal.fi/sla/article/download/130266/90820/325151>)

Vuonna 2024 perustoimeentulotuen tulottomia saajakotitalouksia oli yhteensä 77 300, mikä oli 31,0 % kaikista saajakotitalouksista (Kelan perustoimeen-tulotuki-tilasto 2024). Sanktio koskettavat pahimmillaan merkittävää osaa toimeentulotukea saavista asiakkaista. Toimeentulotuen saajat ovat jo lähtökohtaisesti heikossa taloudellisessa ja sosiaalisessa asemassa. Monilla heistä on työ- ja toimintakykyyn liittyviä haasteita, joita tulisi ratkoa sosiaali- ja terveystaloudellisuilla, ei sanktion uhalla asetettavilla kohtuuttomilla toimintavelvoitteilla.

Sosiaalihuoltoon kuuluvana viimesijaisena toimeentuloa turvaavana etuutena perustoimeentulotuen toimeenpano vaatii erityistä osaamista. Perustoimeentulotukipäätöksiä ei voi tehdä kaavamaisesti, vaan päätöksenteossa tarvitaan aina yksilöllistä harkintaa ja kokonaiselämäntilanteen huomioimista. Kansaneläkelaitoksella tulee olla lakisääteinen velvoite ohjata asiakkaita perusosan alentamistilanteissa hyvinvointialueen sosiaalihuoltoon. Syrjäytymisen kierre syvenee, jos sanktioiden kohteena olevat tuen saajat jäävät ilman tarvitsemaansa tukea ja palveluita.

Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden kohdalla perusosan alentaminen on kohtuutonta ja voi vaarantaa ihmisarvoisen elämän edellyttämän välttämättömän toimeentulon. Perustuslain (731/1999) 19 §:n mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Kyse on subjektiivisesta oikeudesta.

Perusosan suuruuteen liittyvä lausuntopalaute:

Toimeentulotuen perusosaa ehdotetaan leikattavaksi. Leikkauksen suuruus olisi kolme prosenttia yksinasuvien ja vanhempansa tai vanhempiensa luona asuvien 18 vuotta täyttäneiden osalta, 2,1 prosenttia yksinhuoltajien osalta sekä 1,9 prosenttia muiden yhteistaloudessa asuvien 18 vuotta täyttäneiden kuin vanhempansa luona asuvien osalta. Leikkausta perustellaan työllisyyttä vahvistavalla vaikutuksella.

Lakiesityksessä esitetty perusosan leikkausta koskeva arvio perustuu virheelliseen oletukseen, jonka mukaan työmarkkinatuen saajat ja toimeentulotuen saajat olisivat samaa kohdejoukkoa. Tosiasiassa 31 %:lla toimeentulotukea saavista kotitalouksista ei ole mitään tuloja tai on vain verottomia tuloja, kuten asumistuki. Perusosan alentamisen perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia näiden kotitalouksien tilanteeseen ei ole arvioitu riittävällä tavalla, jos lainkaan.

Vaikka lasten perusosiin ei esitetä leikkauksia, huoltajien perusosan leikkaamisella on kielteisiä vaikutuksia myös lapsiin. Vuonna 2024 perustoimeentulotukea sai 17 914 kahden huoltajan perhettä ja 28 002 yksinhuoltajaperhettä (<https://tilastojulkaisut.tietotarjotin.fi/perustoimeentulotuki/2024/>). Pienituloisissa lapsiperheissä asuu noin 120 000 lasta eli noin 12 % kaikista lapsista Suomessa (Tilastokeskus). Köyhyys eriarvoistaa lapsia, estää osallisuutta ja vaikuttaa tutkitusti pitkälle aikuisuuteen. Lainvalmistelussa lapsen edun tulee ohjata päätöksentekoa valmisteltaessa lapsia koskevaa tai heihin vaikuttavaa lainsäädäntöä (Valtioneuvoston Lainvalmistelun vaikutusarviointiohje 2022). Ensisijaista olisi kaikin keinoin vahvistaa pienituloisten lapsiperheiden taloutta ja turvata lasten oikeus riittävään elämään.

Perusosan leikkauksesta tulee luopua. Perusosan taso ei tälläkään hetkellä riitä aina kattamaan sitä kulutuksen tasoa, joka sillä pitäisi pystyä kattamaan.

(https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/150836/URN_ISBN_978-952-408-450-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y).

Tiedon saamiseen ja luovuttamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Toimeentulotukilakiin ehdotetaan muutosta, joka antaisi Kansaneläkelaitokselle oikeuden saada toimeentulotukiasian käsittelemiseksi ja ratkaisemiseksi toimeentulotuen hakijaa tai saajaa koskevat välttämättömät tiedot suoraan rahalaitoksilta.

Tällä hetkellä rahalaitoksia koskeva tiedonsaantioikeus koskee vain sosiaalihuollon viranhaltijoita ja sitä ohjaa laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, 20§). Lain tavoitteena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Tiedonsaantioikeutta voi ko. lain mukaan soveltaa tilanteissa, joissa tiedot ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi, sosiaalihuollon järjestämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi eli asiakkaan oikeuksien ja edun toteuttamiseksi.

Kansaneläkelaitoksessa etuuskäsittelytyössä ei ole kyse viranomaistoiminnasta, eikä sosiaalihuollon asiakassuhteista, joten em. lakia ei voi soveltaa Kansaneläkelaitoksen toimintaan. Siksi rahalaitoksia koskevasta tiedonsaantioikeudesta ehdotetaan jatkossa säädettäväksi toimeentulotukilaissa.

Hallituksen riihipäätöksessä Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeuden laajentaminen kytkettiin sosiaaliturvan väärinkäytösten paljastumiseen ja vähentämiseen. Myös Kansaneläkelaitos on

julkisuudessa todennut panostavansa väärinkäyttöihin puuttumiseen ja liikamaksujen ehkäisyyn. Tiedonsaantioikeuden laajentamisen todellinen tavoite vaikuttaa olevan kontrolli, joka ei vastaa voimassa olevan lainsäädännön tavoitetta asiakaslähtöisyydestä ja asiakkaan oikeudesta saada hyvää palvelua ja kohtelua.

Perustuslain 10 §:ssä turvataan yksityiselämän ja henkilötietojen suoja. Kansaneläkelaitoksella on jo tällä hetkellä hyvin laajat tiedonsaantioikeudet, joita juuri on esitetty laajennettavaksi (STM:n lausuntopyyntö 8.4.2025). Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa pankki- ja maksutilejä koskevaan tiedonsaantiin (PeVL 48/2018 vp): ”Tilitapahtumista voi ilmetä suoraan jopa arkaluonteisia tietoja, kuten tietoja uskonnollisen yhdyskunnan jäsenyydestä tai terveydenhuoltopalvelujen käytöstä. Valiokunnan mielestä luonnollisen henkilön yksityiskohtaiset tilitiedot rinnastuvat tämän johdosta yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluviin arkaluonteisiin tietoihin.”

Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeutta ei tule laajentaa koskemaan rahalaitoksia, eikä lainsäädäntöä tule tältä osin siirtää toimeentulotukilakiin. Rahalaitoksia koskeva tiedonsaantioikeus tulee jatkossakin säilyttää laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.

Kunnan rahoitusosuuden lisäämiseen liittyvä lausuntopalaute:

Tällä hetkellä kuntien osuus perustoimeentulotuen menoista on 50 prosenttia valtion rahoittaessa loput. Lakiesityksessä kuntien rahoitusvastuuta esitetään korotettavaksi 50 prosentista 100 prosenttiin silloin, kun toimeentulotuen hakijana on 18–24-vuotias henkilö, eikä toimeentulotukea hakevassa perheessä ole muun kuin 18–24 vuoden ikäisiä henkilöitä. Esityksessä arvioidaan, että rahoitusvastuun kasvattaminen ohjaisi kuntia kohdentamaan resursseja erityisesti em. ikäluokan palveluihin.

Aiemmin on selvitetty, että kuntien 50 prosentin rahoitusvastuun kannustinvaikutus on heikko (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:23). Samassa selvityksessä todetaan, että oli toimeentulotuen rahoitusmalli mikä tahansa, sen kautta on vaikea luoda merkittäviä suoria kannustinvaikutuksia toimeentulotukitarpeen ehkäisemiseksi.

Kunnilla on välillisesti jossain määrin mahdollisuus ehkäistä toimeentulotuen tarvetta panostamalla toimeentulotuen tarpeen taustalla olevien juurisyyden hoitoon. Etenkin suurimmissa kaupungeissa huomattava osa toimeentulotuesta kohdistuu asumismenoihin, joihin kunnat voivat vaikuttaa kaavoituksen ja sosiaalisen asuntotuotannon kautta.

Toimeentulotukea saavat nuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä. Joillekin tuki toimii tarkoituksenmukaisesti tilapäisenä turvana, mutta osalle siitä on muodostunut pysyvä tulonlähde. Pitkäaikaisen tuen taustalla on usein monisyisiä sosiaalisia ja terveydellisiä haasteita, joihin voidaan

vaikuttaa sosiaali- ja terveystaloudellisesti. Koska nämä palvelut järjestetään hyvinvointialueilla, tulisiko hyvinvointialueiden kantaa osa perustoimeentulotuen rahoitusvastuusta?

Asumismenojen tarkentamiseen liittyvä lausuntopalaute:

Perustoimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi. Pykälän 2 momentissa säädetään tarpeellisten suuruisten asumismenojen määrän vahvistamisesta valtioneuvoston asetuksella. Momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin siitä, miten keskimääräisten asumismenojen muutosta tulisi arvioida. Muutosta laskettaessa huomioitaisiin vain niiden saajien keskimääräiset asumismenot, joilla ei ole toimeentulotuesta annetussa laissa tarkoitettua erityistä perustetta asua asunnossa, jonka asumismenoihin toimeentulotukea on haettu.

Asumismenot vahvistetaan asunnon sijaintipaikkakunnan ja perhekoon perusteella ja ne perustuvat toimeentulotuen saajien ja yleisestä asumistuesta annetun lain mukaisen yleisen asumistuen saajien keskimääräisiin asumismenoihin. Vuokranormin ylittäviä kustannuksia voidaan hyväksyä, mikäli siihen on erityisiä tarpeita. Keskimääräinen asumismeno vääristyy, jos muutosta laskettaessa ei huomioitaisi kaikkia asumismenoja eli myös niitä, jotka on hyväksytty erityisellä perusteella.

Tällä hetkellä erityisten tarpeiden perusteista säädetään lain tasolla ja ne liittyvät mm. korkeaan ikään, heikentyneeseen terveydentilaan, vammaisen henkilön tilantarpeeseen, etävanhemman lisätilan tarpeeseen lapsen tapaamisten vuoksi tai lapsen erityisen tuen tarpeeseen. Toimeentulotuen saajien haasteet ovat moninaisia, eikä erityisiä tarpeita tulisi määritellä vain lakitasolla, vaan myös yksilöllisen harkinnan perusteella.

Nykyisen lainsäädännön mukaan Kansaneläkelaitos ohjaa etsimään edullisempaa asuntoa, jos tuen hakijan asumismenot ovat suuremmat kuin asuinkunnan enimmäisrajat ja jos hakijalla ei ole laissa määriteltyä erityistä perustetta asua kuntakohtaista rajaa kalliimmassa asunnossa. Aikaa edullisemman asunnon etsimiselle on kolme kuukautta. Lakiesityksessä edullisemman asunnon etsintää halutaan "edistää" toteuttamalla perustoimeentulotuen asumismenoihin 5 % omavastuuosuus. Kuten lakiesityksessäkin todetaan, toimeentulotuen saajissa on henkilöitä, joilla on maksuhäiriömerkintöjä ja muita haasteita, jotka hankaloittavat merkittävästi vuokra-asunnon saantia. Lisäksi mahdollisuus muuttaa edullisempaan asuntoon riippuu täysin siitä, minkä hintaisia vuokra-asuntoja kunnassa on kyseisellä hetkellä tarjolla. Lakisääteisenä erityisenä perusteena vuokranormin ylittävien kustannusten hyväksymiseen tulisi lisätä se, ettei tuensaajan paikkakunnalla ole tarjolla asumisnormien rajoissa olevaa asuntoa.

Tilastokeskuksen mukaan vuokrat ovat nousseet koko maassa vuoden 2025 ensimmäisellä neljänneksellä. Samaan aikaan yleiseen asumistukeen on tehty leikkauksia, jotka ovat pienentäneet tuen määrää ja osalla tuen saajista lakkauttaneet tuen kokonaan. Asumistuen leikkaukset ovat

osaltaan johtaneet pitkäaikaiseen toimeentulotuen tarpeeseen, koska toimeentulotukea tarvitaan kattamaan asumisen kustannuksia. Asumismenojen kasvaessa olisi tärkeää huolehtia siitä, että perusturva sekä asumistuki riittävät asumismenojen kattamiseen. Lisäksi asuntopolitiikan suuntana tulisi olla kohtuuhintainen asuntotuotanto ja siten kohtuuhintaisen asumisen mahdollistuminen jokaiselle.

Toimeentulotukilain 14 e §:n mukaan Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen tulee tehdä asiakkaan asiassa yhteistyötä. Yhteistyö on tärkeää esimerkiksi tilanteessa, jossa asumismenojen kohtuullistaminen vaarantaa toimeentulotukea saavan asiakkaan asumisen ja toimeentulon. Jotta yhteistyö aidosti toteutuu, toimeentulotukilaissa tulisi määritellä selkeästi ne tilanteet, joissa yhteistyötä edellytetään. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella tulisi olla lakisääteinen velvoite huomioida toimeentulotukilain 15 §:n mukainen sosiaalihuollon lausunto, joka perustuu asiakkaan yksilölliseen tilanteeseen ja olosuhteisiin.

Vaikutusten arviointiin liittyvä lausuntopalaute:

Vaikutusarvioinnilla parannetaan lainsäädännön laatua ja pyritään varmistamaan, ettei valmistettava laki aiheuta ennakoimattomia ja ei-toivottuja vaikutuksia. Laadukkaasti toteutettu vaikutusarviointi edellyttää vaikutusten kokonaisvaltaista tunnistamista. Oleellista on myös arvioinnin perustaminen luotettavaan ja tutkittuun tietoon.

Lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen (2022) mukaan erityistä huomiota tulee kiinnittää pienituloisimpiin ja muihin haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin sekä taloudellisten ja sosiaalisten perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Toimeentulotukilain kokonaisuudistuksen perus- ja ihmisoikeusvaikutusten sekä yhteisvaikutusten arviointi on vähäistä. Syy-seuraussuhteita ei tunnisteta, eikä tutkimustietoa hyödynnetä riittävästi.

Poliittinen ohjaus vaikuttaa olleen merkittävässä roolissa lainvalmistelussa, sillä lakiesityksessä ehdotetut muutokset on sidottu vallalla oleviin poliittisiin tavoitteisiin. Taloudellisten säästöjen asettaminen etusijalle kasvavan eriarvoisuuden ja köyhyyden kustannuksella on arvovalinta.

Lakiesitystä ei voida viedä käytäntöön nykyisessä muodossaan. Sen vaikutukset olisivat merkittäviä, sillä ne heikentäisivät perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista ja kohdistuisivat kielteisesti myös lapsiin. Tämän vuoksi on välttämätöntä toteuttaa laaja ja huolellinen vaikutusarviointi, johon varataan riittävästi aikaa ja resursseja. Lainvalmistelun on perustuttava tutkittuun tietoon ja asianmukaiseen vaikutusten arviointiin.

Muu lausuntopalaute:

ANSIOTULOVÄHENNYS

Tällä hetkellä toimeentulotuen hakijan ja perheenjäsenen ansiotuloista jätetään huomioimatta 150 euroa kuukaudessa. Ansiotulojen suojaosuuden tarkoituksena on kannustaa työttömyysturvan piirissä olevia tai kokonaan tulottomia toimeentulotuen saajia hakeutumaan työelämään, vaikka ansiotulot jäisivät suhteellisen vaatimattomiksi johtuen työn osa-aikaisuudesta tai lyhyestä kestosta.

Lakiesityksessä ansiotulovähennys poistettaisiin. Poisto nähdään kannusteena irtautua toimeentulotuesta ja siirtyä osa-aikatyöstä kokoaikatyöhän. Tutkitusti toimeentulotuen suojaosan työllisyysvaikutus on arvioitu vähäiseksi, eikä suojaosan poistolla ole merkittäviä vaikutuksia toimeentulotuen saajien työskentelyyn. Ko. tutkimukseen viitataan myös lakiesityksessä (<https://link.springer.com/article/10.1007/s10797-022-09739-9>).

Toimeentulotukilain 11 § ei tule muuttaa suojaosan osalta, vaan tulonsaajan ansiotuloista tulee jatkossakin jättää huomioon ottamatta 150 euroa kuukaudessa.

ALIKÄYTTÖ

Sosiaaliturvakomitean tutkimuskatsauksesta (2021) käy ilmi, että toimeentulotuen alikäyttö on laajaa, 20–60 prosenttia riippuen tutkimusjoukon rajauksesta. Alikäyttö on merkittävä ongelma, jota tulee selvittää ja joka tulee ratkaista.

KÖYHYHDEN JA SYRJÄYTYMISEN VÄHENTÄMINEN

Kasvatavat hyvinvoinnin haasteet on tunnistettu yhdeksi tulevaisuuteemme vahvimmin vaikuttavaksi kehityskuluksi (Sitra). Köyhyys- ja syrjäytymisriski koskettaa ihmisiä entistä laajemmin. Tilastokeskuksen elinolotilaston mukaan vuonna 2023 Suomessa arvioitiin olevan 930 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä. Tämä on 157 000 henkilöä enemmän kuin vuonna 2021, vaikka Suomi on asettanut kansallisen tavoitteen köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämisestä 100 000 henkilöllä vuoteen 2030 mennessä.

Toimeentulotuen saajat ovat taloudellisesti tai muutoin heikossa asemassa. Lausunnolla olevan lakiesityksen riskinä on aiheuttaa tuen saajille lisää köyhyyttä ja syrjäytymistä aiheuttavia kasautuvia tekijöitä. Sosiaaliturvaa ja sen riittävyttä tulee tarkastella perus- ja ihmisoikeuskysymyksenä.

Marttila Marja
Päihdeasiamiestoiminta